

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Regnbødd

Udgivet af
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Nr 10.

November 1948

3. Aargang

Indhold:

Dachau-Sangen

★

Dommene fra Retsopgøret
i Neuengamme

★

I Bødler!

Jeg tilgiver jer aldrig!

★

Naar Præsten kom —

★

Frihedskampen i Sydslesvig

★

Leder: Side 153:

Neuengamme-Processen

★

Debatten Øst-Vest

Forsiden:

Danskerblokken i Dachau (tv.)
Revieret (th.)

Aakirkeby

Svend Henriksen

Urmager & Guldsmed

• Aakirkeby - Tlf. 102

Esbjerg

J. ANDERSKOUV

Civilingeniør

Esbjerg

ESBJERG BANK ^{A/S} ESBJERG

J. Lauritzens Kulforretning ^{A/S}

Kirkegade 1 - Esbjerg

Vognmand Erik Bang

Skolegade 71 - Esbjerg

Esbjerg ny Andelsmejeri

Nygaardsvej 37

H. Thomsen Petersen

Vognmands-og Brændselsforretning Borgergade 71 Esbjerg

Tlf. 326 - Grundl. 1901

Fredericia

Papir-Kompagniet

Henning Raackmann — Fredericia

Papirvarefabrik . Æskefabrik . Bogtrykkeri

Holbæk

C. Zacho

Holbæk

Horsens

Horsens Jernstøberi Kaminer - Kakkelovne

Nakskov

Nakskov Dampmølle

Aktieselskab

Nexø

Oskar Lorenzen

Guldsmed

Nexø

H. V. Munch

Nexø

Aggerbecks Læber

„Dachau-Sangen“

Sunget første Gang ved Dachau-Klubbens Efteraarsfest den 30. Oktober.

*Det Flag som bølged' frit for Vindens Sus,
det Flag de krænket har og traadt i Grus
de vilde binde vor Vilje og baste vort Ord
det lykkes dem ej for i Hjertet det groer
:/: hos hver en Dansk :/:*

*Paa Snigmandsvis de førte deres Krig
og deres Vaaben var Falskhed og Svig
hvor Ret i Pistolløbets Munding var sat
med Knojern og Knippel tog voldsomt de fat
:/: paa hver en Dansk :/:*

*Som ussel Bøddelsvend og Rakkerknægt,
en „Dansker“ brugte de af Raner Slægt
hvis hele Væsen var ladet med Raahed og Mord,
om ham kun kan tales med Hadets Ord
:/: af hver en Dansk :/:*

*Imod Nazismens Terror, Vold og Mord
en Modstandstanke bruste stærk og stor,
paa Trods af Tyskernes Forbud og snærende Baand
tog Vikingeaanden dog Overhaand
:/: hos hver en Dansk :/:*

*Men Sejrens Time kom en herlig Dag,
hvor vi iturev Tyrannernes Flag
og en fejende Blæst rensed' Krogene ud,
fra England der kom et Befrielsens Bud
:/: til hver en Dansk :/:*

*Nazismens Terrorhorder er nu slaaet,
nu ved vi alle at Dagen blev naaet
hvor Flaget atter kan vaje saa stolt og saa frit
hvor der atter er Skel mellem dit og mit
:/: for hver en Dansk :/:*

*I Nazi's Lejre maled' Dødens Kværn
mod Fangens Pinsler fandtes intet Værn
men de der ej naaede frelste til Frihedens Aar
skal rejses et Minde som aldrig forgaar
:/: hos nogen Dansk :/:*

Tekst: E. Beermann
Musik: O. Brøbech

15 Processer er nu afsluttet

Domme fra Retsopgøret i Neuengamme

Der har hidtil kun været spredte Efterretninger fremme om Neuengamme-Processerne og de Domme, der er faldet.

Vi bringer derfor en samlet Oversigt over de hidtil dømte Forbrydere:

Ved den første Proces dømtes følgende:

Lejrkommandant Max Pauly, dødsdømt.

Lejrfører Anton Thumann, dødsdømt.

Rapportfører Willy Dreimann, dødsdømt.

Den stedlige Læge Dr. Trzebinsky, dødsdømt.

SS Lejrlæge Dr. Bruno Kitt, dødsdømt.

Blokkførererne Reese, Speck, Warnke, Brehms, Rüge og SDG. Willi Bahr, dødsdømt.

Adjutant Totzauer fik 20 Aars Fængsel, Obersturmfører Wiedemann fik 15 Aars Fængsel, Reserve-Rapportfører Kümmel fik 10 Aars Fængsel.

I den anden Proces faldt følgende Domme:

Oberscharfører Bladowski (Køkkenchef), dødsdømt.

Hauptscharfører Wendefeu (SS-Køkkenchef), dødsdømt.

Blokkfører Willy Hoffmann, dødsdømt.

Oberscharfører Letz (Arbeitseinsatz), dødsdømt.

Oberscharfører Klemmet, Fangebæklædningskammeret, dødsdømt; men han blev benaadet med livsvarigt Fængselsstraf.

Unterscharfører Jakobs, Fange-Kantinen, fik 15 Aars Fængselsstraf.

I den tredje Proces dømtes følgende:

Tredje Rapportfører, Oberscharfører Ewald Jauch, dødsdømt.

Blokkfører, Scharfører Frahm, dødsdømt. Frahm var indtil Efteraaret 1944 Kommandofører for Straffekompaniet, derefter Blokkfører i Udekommando Hamborg-Bullenhuserdamm.

Unterscharfører Brake, Leder af Kartoteket, fik 5 Aars Fængsel.

I den fjerde Proces faldt følgende Domme:

Den tidligere Fange, Willy Leers, Kapo ved Kommando Hammerwerk, dødsdømt, senere benaadet med livsvarigt Fængselsstraf.

I den femte Proces blev følgende dømt!

SS Oberscharfører Marquardt, tidligere Kommandofører for Elben-Kommandoen, dødsdømt.

I den sjette Proces dømtes:

Obersturmfører, og til 1944 Lejrfører i Neuengamme, Albert Lütke-meier, dødsdømt.

Unterscharfører og Rapportfører for Udekommando Drütte ved Braunschweig, Keus, dødsdømt.

I den syvende Proces dømtes:

Unterscharfører Brunken, Udekommando Helmstedt, dødsdømt.

Obersturmfører Poppenhagen, 15 Aars Fængsel.

Hauptfeldwebel Brettschneider, Vagtgruppefører i Helmstedt, 5 Aars Fængsel.

I Udekommando Wilhelmshaven - Banterweg Processen dømtes:

Kommandofører, Unterscharfører, Jepsen, dødsdømt.

SS-Mændene Rudolf Günther, 15 Aars Fængsel, Otto Tümmel, 15 Aars Fængsel, Hans Horstmann, 15 Aars Fængsel, Ernst Hoffmann, 5 Aars Fængsel.

Kapo Heinrich Sürich, 18 Maaneders Fængsel.

I Husum-Dahlum-Processen dømtes:

Rapportfører, Unterscharfører Klingler, dødsdømt.

Reserve-Rapportfører, Oberscharfører Eichler, 5 Aars Fængsel.

Kapo Willy Schneider, 4 Aars Fængsel.

I Drütte-Processen faldt følgende

Domme:

Hauptscharfører Hecht, 7 Aars Fængsel.

Ingeniør Mehnert, 8 Aars Fængsel.

Desuden fik en SS-Vagtmand 6 Maaneders Fængsel.

Yderligere dømtes:

Den tidligere Blokkfører Udo Kettenbeil, dødsdømt.

Den tidligere Leder af Identificeringsafdelingen, Oberscharfører Albert Ernst, dødsdømt.

Unterscharfører Knorr, Hannover-Stöcken, dødsdømt.

Unterscharfører fra Hanomag-Mühlberg, Quaakernak, dødsdømt.

I Schandelah-Processen faldt følgende Domme:

Oberscharfører Ebsen, dødsdømt.

Unterscharfører Truschel, dødsdømt.

Unterscharførererne Heitz og Grosse, dødsdømt. Professor Wittig fra Stenolje A.S., dødsdømt. Ohlen fik 10 Aars Fængsel. Schiefelbein fik 2 Aars Fængsel.

I Udekommando Neugraben faldt følgende Domme:

Lejrkommandanten, 15 Aars Fængsel.

SS-Mændene Albert Runkel, 3 Aars Fængsel, Georg Heitmann, 2 Aars Fængsel, Julius Zaderkopf, 18 Maaneders Fængsel.

I Udekommando Dräger-Werke Hamborg Wandsbek-Processen dømtes:

Unterscharfører Steenback, 15 Aars Fængsel, yderligere en SS-Mand: 8 Aars Fængsel.

I Hannover-Ahlem-Processen dømtes:

Lejrfører Tull Harder, 15 Aars Fængsel.

Obersturmfører Kleebeck, 10 Aars Fængsel.

Ved andre Domstole:

Scharfører Thiele, 6 Aars Fængsel.

Unterscharfører Will, 5 Aars Fængsel.

Oberscharfører Paulsen, 3½ Aars Fængsel.

Oberscharfører Westermann, 3½ Aars Fængsel.

Yderligere faldt her en Række andre Domme med mindre Straffe.

Neuengamme i Dag.

»Vore« Fangevogtere er nu selv Fanger

Et sjæleligt Retsopgør:

I Bødler! Jeg tilgiver jer aldrig!

Forlagssekretær Hjalmar Petersen fremsætter nogle Efterkrigstanker.

Krigsforbryderprocessen er ikke godt Avisstof. Flertallet af Læserne gider simpelthen ikke læse Referaterne. Herregud, det er jo saa længe siden, og der har været skrevet og talt saa meget om det Emne. Man er mæt. Men maaske sidder der et eller andet Sted en Morlille, og tænker paa sin Søn, der faldt i Gestapos Kløer — og maaske gemmer en Enke Avisen, for at hendes Børn ikke skal læse om de Lidelser, deres Fader blev udsat for, før Døden befriede ham.

Personlig har jeg intet Opgør med Bødlerne. De Klø, jeg fik — hvor smertende de end føltes den Gang — har jeg for længst glemt. Det Nervøse, jeg blev udsat for, og som naaede sit Klimaks i et ubarmhjerligt 3 Dages Forhør, har ikke betydet noget varigt Møn. Og et Fængselsophold har kun bestyrket mig i Troen paa og Kampen for Friheden.

Men een Ting tilgiver jeg aldrig. I Bødler, I stjal mange Aar af mit Liv. Jeg var 23 Aar gammel, da jeg blev taget. 6 Maaneder holdt I mig fangen, deraf 2 Maaneder i Dachau. Men dette halve Aar gjorde mig gammel.

Jeg føler mig ensom midt i Menneskevrimlen. Mine Venner tog I. Som en gammel Mand, der har overlevet sin Generation, kan jeg kun tælle døde i min fordums Vennekreds. Min bedste Kammerat vendte aldrig tilbage. Han var med paa en af de berygtede Arbejdskommandoer, der blev sendt ud for at fjerne „Forsagere“. Et engelsk Flyverangreb overraskede ham og hans Kammerater i en tilspigret Kreaturvogn, medens deres Vogtere skjulte sig i Bunkers. Forstaar I det djævelske? Dræbt af sine Venner!

Viggo, Jørgen, Knud — hvor er

de? Man leder ikke længe efter Svar, naar man ved, at en Hovedpinetablet om Dagen var den eneste Medicin mod Tyfus og Dysenteri. De er der ikke mere. Ensomhed er nu min Dyd. For hvem kan vinde Venner for Livet efter alt dette?

Ethvert Menneske skal vel gennem sit Liv opleve en passende Blanding af godt og ondt, se lidt af Tilværelsens Lys- og Skyggesider, før han forlader denne Verden. Erfaring er Alderdommens Adelsmærke. Jeg fik koncentreret Erfaring i al Livsens Ondskab, Brutalitet og Nedværdigelse paa 3 Dage i Shellhuset og 60 Dage i Helvedes Forgård, i Dachau. Nu savner jeg kun et tilsvarende Maal Godhed, men det kan denne Verden ikke byde. Ligevægten er ikke til at genoprette.

Løgn, Forstokkethed og List stod der i den Forhørsrapport, der blev skrevet over mig. Vi legede med hinanden, men det var en uhyggelig Leg. Rouletten drejede — min Indsats var Tavshed, og jeg vandt, fordi jeg spillede falsk. Men Falskspillerens Straf blev smertelig. Om Aftenen, da jeg skulde føres hen til Elevatoren — var det da tilfældigt, at I standsede mig ved den vældige Trappeskakt og spurgte, om jeg kendte Peter de Hemmer Gudme? Og som Klovn, der bag den grinende Maske er dybt bedrøvet, lykkedes det trods alt at trække ligegyldigt paa Skulderen.

I Dachau saa jeg en Flok Mennesker, der i intet skilte sig ud fra Dyr. Her herskede Junglens Lov. En gammel blind Italiener, der havde Held med sit Tiggeri, og som belønnede selv den mindste Gave med en Operastrofe, foredraget med en anløben Stemme, der intet havde med menneskelig Klang at gøre — ja, han blev hængt mellem Sengestolperne af misundelige Medfanger.

Død, hvor er din Sejrr? — Her, her dansede Døden en fejend

Vals mellem levende Lig. Kikker du op fra din Madskaal, ser du Fangevogterne ude ved den store lit é parade, hvor 75 radmagre Lig, stinkende Aadsler, bliver befriet for Guldplomperne. Spark Kæben ned, frem med Knibtangen! Hvem synker sin Mad uden Kvalme efter dette? Tre Dage senere har Vanen sløvet mig. Jeg ser, men undres ikke længere. Vi selv — Danskerne blev som Dyr. Var det andet end hylende Sjakaler, som flokkedes om Medfanger, der tilfældigvis ejede mere Mad end de andre? Tiggende Hunde, der krøb og sleskede for et Stykke Mad. Hvor blev det ophøjede i Mennesket af.

I 60 Dage var Døden vor daglige Gæst. Ikke den fredfyldte Død, der fører Mennesket over i Udødeligheden, men en Død, der til det allersidste blottede Mennesket for alt, stillede ham til Skue, ribbet for alt, hvad der kan kaldes menneskeligt, gav ham den sidste Pine — lod ham tømme den uendelig bære Kalk til Bunds for til sidst at slæbe ham bort til Rakkerkullen. Aldrig har Mennesker strittet imod og kæmpet til sidste Blodsdraabe som her. Jeg ser endnu en Muselmand for mig. Vi fandt ham i en Krog af Baderummet. Tale kunde han ikke — det blev ikke til Ord, kun til Knurren og Rallen. Numret viste, at han maatte være Dansker. Vi bar ham, to Mand, til Revieret. Ingenting vejede han, denne høje, udtærede Mand, men hans Knogler skar i vort Kød. Hans Knokkelarme knugede os om Halsen, og en hjemmerullet Cigaret — lidt Græs og Snavs, omvundet med Avispapir — hang mellem hans tynde Læber. Døden tog ham et Par Timer senere.

Den Mand, der førte Ideen om Koncentrationslejre ud i Praksis, har gjort sit Arbejde til Bunds. Og selve Satan har staaet Fadder til Opfindelsen.

Blandt de Herrer Krigsforbrydere staar ogsaa en, der har Ansvar for, at vi kom derved. Herr Tyveknægt! Hvor faar jeg de tabte Aar tilbage — hvem gør mit Sind ungt igen?

PERMILD & ROSENGREEN

LITOGRAFISK ANSTALT - TEXTILTRYKKERI

OVERGADEN o/ VANDET 30

SUNDBY 4762

LUCIENNE OG SLAGTEREN

af MARCEL AYME

C. 1490 **Alle-Scenen** Kl. 20

Naar præsten kom med skrå og vitaminer.

Den danske sømandspræst i Hamborg,
pastor S. Boas

Gårdturen var forbi, og vi fanger travede op ad de mange trapper til øverste etage og stillede os op ud for de forskellige celledøre, som var aflåset. Der var ingen vagtmestre til stede, og vi benyttede lejligheden til at passiare lidt sammen.

Noget efter kom en mavesur wachtmeister vraltende opad, og da han blev klar over situationen, udbrød han: Keim mensch hier...?

Hvortil en nordmand stille og roligt bemærkede: — Nein, nur gefangene!

Den norske kammerat gav med disse tre ord på en ironisk måde udtryk for tyskernes opfattelse af fangerne — og for vor egen stilling inden for murene: Kun fanger — fra røvet alle et menneskes naturlige rettigheder og goder.

Menneskelighed var et ukendt begreb for i hvert fald hovedparten

Små glimt fra pastor Boas' arbejde for danske tugthusfanger i Tyskland — og lidt om en indsamling

af funktionærerne i strafanstalt Dreibergen/Bützow; så meget mere velgørende var det, når man fik besøg af et menneske, som ikke alene forstod én, men også arbejdede på at gøre fangetilværelsen lidt lysere og lettere at komme igennem. — I denne henseende er der mange, som står i stor gæld til Sophus Boas.

Præsten fra den danske sømandskirke i Hamburg, assisteret bravt af Hiltgunt Zassenhaus, holdt i det sidste par krigsår modet oppe hos de danske fanger i Tysklands fængsler og tugthuse. Humøret steg næsten til det overstadige, når det rygtedes, at præsten var kommet, og at der var udsigt til besøg. — Og hvor vi nød samtalerne med præsten. Vi fik de sidste krigsnyheder fra „feindsender“ og diskuterede elastiske tilbagetrækninger og allierede fremrykninger. Boas bragte hilsner hjemmefra og modtog illegale breve til besøgelse hjem, — og vi gik aldrig fra et besøg uden en lille gave i form af vitamintabletter, tobak eller skrå, altsammen ting, som under stor risiko var smuglet ind i tugthuset.

Boas sparede aldrig sig selv i kampen for at hjælpe, og hans arbejde var en ustandselig kamp med tyske autoriteter. Mange og lange forhandlinger måtte føres med det tyske justitsministerium for overhovedet at få besøgstilladelse, og de respektive tugthuses ledelser måtte bestikkes med såvel cigaretter som spiritus, før den mindste begunstigeelse kunne

opnås. Alene adventskransen ved julebesøget i Dreibergen 1944 „kostede“ en pakke cigaretter til direktøren.

Arbejdet var vanskeligt, og faren var stor, men pastor Boas holdt ud. „Det gør ikke noget med mig“, sagde han engang, „jeg er kun én, men I er mangel!“

Præstens besøg gjorde os til mennesker igen, og gennem sin ukuelige optimisme og det budskab, han havde at forkynde, gav Boas os troen paa livet tilbage, således at man trods al elendighed inden for tugthusets mure tog endnu et bette nøk fremover.

Pastor Boas har nok af den ene og den anden fået tak for det store arbejde, han udførte i de tyske fængsler, men samlet har vi gamle fanger aldrig givet ham noget som udtryk for vor taknemlighed, og dette forhold bør der rådes bod på.

Gennem nogen tid har der været en indsamling i gang blandt kammeraterne for at få midler til en virkelig gave til Boas, der nu har præstekald paa Fyn og sidder med en stor, tildels umøbleret præstegård. Der er kommet bidrag fra ca. 30 kammerater, men der er sikkert endnu adskillige, som føler sig i dyb gæld til Sophus Boas og gerne vil være med. Bidrag — store og små, alt efter evne — kan sendes til journalist Viggo Torstensson, Østergade 10, Randers. Det bemærkes, at indsamlingen slutter den 5. december.

Lad os så tage endnu et bette nøk sammen!

A. Venning Stensgaard,
Raasted.

Knud Christensen, 1.
Randers.

Per Moesgaard Nielsen,
København.

Viggo Torstensson,
Randers.

Slagelse

Magasin du Nord

Slagelse

Høyers Konditori

Slagelse

BRØDRENE HILLERS

Sjællands Jern & Staalforretning

Slagelse

Kampen i Sydslesvig er en frihedskamp

Af Sognepræst Hans Magle, Tønder, Form. for Fangeforeningen i Tønder, pt. London

Intet er mere naturligt, end at vi, der baade har kæmpet og vedblivende hver paa sin maade kæmper for ret og retfærdighed og frihed for mennesker til at leve deres eget liv, — intet er mere naturligt, end at vi helhjertet stiller os ved siden af de dansksindede Sydslesvigere.

Det er nemlig ikke et spørgsmål om, hvad Danmark ønsker, eller hvad England vil, eller hvad Tyskerne har til hensigt, eller hvilke planer Russerne har. Alt det er udtryk for indrepolitiske eller udenrigspolitiske synspunkter. Og selvfølgelig kan Sydslesvig diskuteres fra saadanne synspunkter også. Men det er ikke det afgørende, ikke engang det grundlæggende. Det er derimod friheden for de mennesker, der bor der mellem Skelbækken ved Flensborg og Ejderen. Den har de ikke kendt det mindste til siden 1864, og før den tid var situationen i Europa i det hele taget helt anderledes. Vi selv fik jo først vor folkelige frihed for 100 aar siden. Desværre blev omtrent samtidig Slesvig skaaret fra, saa at befolkningen dér ikke kom med i den nordiske udvikling, hvis forbillede tilværelse meget mere var England og Frankrig end Tyskland. I spørgsmålet om virkelig folkelig frihed er Tyskland som bekendt et århundrede bagud i forhold til os andre, og det blev Sydslesvigs bitre skæbne at blive bundet til Tyskland.

Efter 1920 begyndte de i Sydslesvig langsomt at vaagne op og faa ansigtet vendt mod nord. Nazismen satte fart i den opvågning, men indtil 1945 måtte den „gå under jorden“. Som enhver tilbagetrængt bevægelse brød den derfor frem med vældig kraft, da trykket lettedes den 5. maj 1945. Og alt — børnene i danske skoler, valgene osv. — viser, at denne bevægelse er ægte. Modgang har de dansksindede rigeligt af. Men det, der er ægte, vokser ved modgang. Også det er vi fortrolige med. I de dansksindede Sydslesvigeres kamp for frihed for dem selv og deres børn kender vi i det hele taget alt det igen, der var karakteristisk for den ægte danske modstandsbevægelse.

Og nu er der nylig sket det overmåde betydningsfulde, at det officielle Danmark og det officielle England i fællesskab ved Det engelsk-danske Kommunique af 23. oktober 1948 har formuleret Maalet for den danske bevægelse i Sydslesvig: Det lyder saaledes: „Sikring af den dansksindede befolknings rettigheder på en sådan måde, at den — udover

almindelige borgerlige rettigheder — bevarer friheden til at leve under sin ældgamle danske kultur“ — freedom to live under its ancient Danish culture. Det klinger godt, og det er klart og tydeligt. Saa er det kun et spørgsmål om MIDLERNE, hvorved det mål skal nås. Dem kan vi diskutere. Men når vi gør det, så må vi huske, at her vejer Sydslesvigeres egen mening tungere til end vor. Derfor er det også det andet betydningsfulde ved den engelsk-danske konference her i London fra 18.—23. oktober, at Eng'ænderne gav bestemt tilsagn om, at naar de nu alvorligt vil undersøge alle eventuelle midler, saa vil de gøre det i „samaråd med alle direkte interesserede parter“. Ingen er mere direkte interesserede deri end netop de folk, der bor i Sydslesvig. De vil nu blive hørt. Det er demokrati (folkelighed).

Skal vi ikke støtte Sydslesvigerne paa dette grundlag, kammerater? Jeg mener jo. Opgaven er uhyre vanskelig. Tiden er ikke gunstig hverken for menneskelig frihed eller for de små folk. For nylig talte jeg med en meget begavet polsk journalist. Vi blev hurtigt enige om, at det vilde se meget bedre ud paa vor stakkels klode, dersom de såkaldte „store“ nationer vilde lade os andre være i fred. Og saa har vi jo dog trods alt en vis begrænset frihed. Sydslesvigerne derimod har kun skyggen deraf.

At stille sig ved deres side har intet med anti-nogetsamhelst at gøre undtagen anti-ufrihed. Og ganske vist har vi danske efter min mening ikke ret meget at prale af. Men vi har dog praktiseret vort frihedsideal for folkene i forhold til f. ex. Island og Færøerne, der begge fik lov til det, som ogsaa var deres menneskeret, selv at raade over deres fol-

kelige skæbne. Island valgte at sige sig løs fra Danmark, Færøerne det modsatte. Jeg hører til dem, der drømmer om, at Tyskland en dag vil bære sig lige saadan ad overfor Sydslesvig. Indtil det sker, finder jeg, at det er Danmarks pligt i en haard tid uforfærdet at hævde dette frihedsprincip alle vegne, ikke mindst naar det gælder vore egne Sydslesvigere. Hvis Sydslesvigerne engang i frihed fik lov at vælge, og de da valgte at blive ved Tyskland, saa vilde vi alligevel have den største tilfredsstillelse et menneske kan have, at det var friheden, vi havde kæmpet for. Lad os være med at skaffe dem den frihed!

Svenske Lotter Gæster hos danske Fanger

Søndag den 31. Oktober havde danske Fangekammerater Besøg af 18 Lotter fra Korpset i Båstad.

Der har siden danske Fanger var „interneter“ i Båstad bestaaet en hjertelig Forbindelse mellem Lottekorpset der og Fangerne her. Saaledes var Pastor Poul Riis i Båstad i Marts Maaned og holdt Foredrag, hvis Overskud anvendtes til Lottekorpsets Arbejde.

Under Besøget den 31. Oktober i København blev Lotterne modtaget paa Banegaarden, hvorefter man samledes i „Karnappen“.

Her indledte Holger Jensen, Formanden for Dachau-Klubben. Den egentlige Tale blev holdt af Pastor Poul Riis, der takkede Lotterne bl. a. for at de under Opholdet i Sverige havde sørget saa godt for de danske Fanger, da de lige var kommet fra Tyskland.

Anføreren for det svenske Lottehold Fru Wittgren, udtalte gode Ønsker for de Baand, som Besættelsestiden havde knyttet mellem Svenskerne og Danskerne, mellem Hjen paa begge Sider af Sundet.

Duborgskolen, set fra Gaardspladsen

LANDSFØRENINGEN:

Ekstraordinært landsmøde i januar.

Forretningsudvalget for Landsforeningen af Besættelsestidens politiske Fanger har på sit møde den 19. oktober 1948 i overensstemmelse med sidste hovedbestyrelsesmødes beslutning vedtaget at indkalde til ekstraordinært landsmøde i København eller Sønderjylland i januar måned 1949. Datoen vil senere blive fastsat. Repræsentationsretten fastsættes til 1 delegeret pr. 30 betalende medlemmer (afd. med indtil 30 medlemmer — 1 delegeret, 31—60 medlemmer — 2 delegerede osv.) Repræsentationsretten fastsættes på grundlag af indbetalt kontingent for 1948.

I henhold til hovedbestyrelsens beslutning skal landsmødet tage stilling til et forslag om at ophæve landsforeningen. Da der fra forskellige side er ytræt ønske om at fortsætte foreningen under en eller anden form vil forretningsudvalget henstille, at alle delegerede bliver valgt på en generalforsamling eller et medlemsmøde, og at afdelingerne grundigt gennemdrøfter spørgsmålet om opløsning eller fortsættelse af landsforeningen.

Uanset landsmødets stilling til opløsning af foreningen beslutter forretningsudvalget at nedlægge sekretariatet senest pr. 1. april 1949, hvad der vil være forsvarligt under hensyn til, at der på dette tidspunkt ikke vil være mere praktisk arbejde tilbage for sekretariatet, end at arbejdet kan overtages af en eller flere komiteer uden fast sekretariat.

Svar om Spanien.

I anledning af vor henvendelse til udenrigsministeriet om et antal navngivne spanske frihedskæmpere, der er dømt til døden, har udenrigsministeriet instrueret gesandtskabet i Madrid om at indhente nærmere oplysninger. I gesandtskabets indberetning til udenrigsministeriet hedder det:

„Gesandtskabet har ad flere veje søgt at informere sig om sagen og har derved bragt i erfaring, at der er rejst alvorlige anklager mod de pågældende for terror og voldshandlinger.

I Barcelona angives der at have været ca. 80 anklagede, men størsteparten er dog nu løsladt, således at kun de 6 i skrivelsen nævnte stadig er fængslede, og de tre sidste af disse er endnu ikke dømt.

Med hensyn til de fængslede i Ocana blev disse dømt til døden i

juli måned, men dommen skal endnu ikke være eksekveret, hvilket såvidt gesandtskabet har kunnet få oplyst også gælder for fangerne i Albacete og Bilbao.

For de personers vedkommende, som endnu ikke er dømt, ventes domsafsigelsen at ville finde sted i oktober måned”.

Gesandtskabet fortsætter sine undersøgelser og vil indberette til udenrigsministeriet, når yderligere oplysninger har kunnet skaffes.

Vore værdigenstande fra Neuengamme.

I anledning af vor henvendelse til udenrigsministeriet fra sidste landsmøde om, hvad der bliver gjort med de værdigenstande, de allierede tropper fandt i koncentrationslejrene, har den danske militærmission i Berlin henvendt sig til de 4 besættelsesmagter. Militærmissionen har indtil nu opnået flg. oplysninger:

De franske myndigheder har i den franske zone ikke fundet sådanne guld- eller værdigenstande, fordi der i denne zone ikke fandtes hovedlejrre, men kun „Aussenkommandos”.

De amerikanske myndigheder meddeler, at de har fundet tusindvis af ringe, ure, juveler osv., men at det praktisk talt var umuligt at fastslå ejernes identitet eller nationalitet („Practically all items were unidentifiable as to ownership af national origin”).

De engelske myndigheder oplyser, at de nævnte effekter for tiden sorteres, og at krav om tilbagegivelse af identificerbare effekter skal rettes til Central Claims Registry, Property Control.

Indbydelse fra udlandet.

Som konsekvens af hovedbestyrelsens beslutning vedtoges det at sige nej tak til deltagelse i FIAPPs råds-møde i Bruxelles og den østrigske landsorganisations kongres i Wien — begge i november måned.

Gavepakkerne til Tyskland.

Landsforeningen har indtil nu ekspederet 500 privatpakker med levnedsmidler og 100 med brugt beklædning til tyske kammerater — levnedsmiddelpakkerne til en samlet værdi af 12000 kr.

Fra og med sidste sending går pakkerne til østzonen og Berlin ikke omvejen over Hamborg, men med Gedserfærger, hvad der fremmer ekspeditionen ret betydeligt.

Da børnekontingenterne fra Polen, Frankrig og Østrig denne sommer ikke blev udnyttet fuldt ud, har vi fra Red Barnet fået tilsagn om et børnekontingent fra Østrig til næste sommer.

1. oktober ankom 10 kz-børn fra Berlin under ledsagelse af generalsekretær Karl Raddatz til Dronningmølle. Nogle dage efter ankom de 35 børn fra den engelske zone under ledsagelse af generalsekretær Hans Schwarz. I de tre måneder, børnene skal være i Dronningmølle, vil de blive undervist af en tysk lærer og en tysk børnehavelærerinde. Børnehjemmets leder er forfatteren Karl Nielsen.

Mindehøjtideligheden for Folke Bernadotte.

Den 8. oktober afholdt landsforeningen, Dansk Røde Kors og politiet i fællesskab en mindehøjtidelighed i radiohuset for grev Folke Bernadotte. Talerne var: Præsident Kaj Hammerich, overpolitibetjent Poul Jensen, mag. scient. Arthur Friediger og lektor Paul Holt.

Vore fotografier hos det danske fængselsvæsen.

Som svar på en henvendelse fra landsforeningen om fængselsvæsenets akter vedr. dømte frihedskæmpere, har vi modtaget meddelelse om, at fængselsvæsenet har fastsat flg. bestemmelser vedr. frihedskæmpersager:

1. Fotografier, inclusive negativer tilintetgøres.

2. Fangechartes med oplysninger vedr. de enkelte personer afgives til ministeriets arkiv.

3. Stamrulleblade fjernes, for så vidt de forefindes som løbblade. I modsat fald afklippes de og indsendes til ministeriets arkiv, idet der i protokollen gøres notering om navnet og det tidsrum, den pågældende har hensiddet i anstalten, og om, at bladet er indsendt til ministeriets arkiv.

4. Kartotekskort behandles som stamrulleblade, dog at de kan forblive på anstalten, hvis de alene indeholder navn og oplysning om det tidsrum, i hvilket den pågældende har hensiddet i anstalten.

5. Tællekort afgives til ministeriets arkiv.

6. Med hensyn til anførsler i indsættelsesbøger og øvrige protokoller foretages intet.

7. Beklædningslister, 8. Effektfortegnelser, 9. Anmodningssedler, 10. Sygejournaler og 11. Regnskabsblade anbringes i vedkommende fangecharteque og behandles som dette.

Pigtraad

Organ for
KAMMERATERNES HJÆLPEFOND OG
LANDSFORENINGEN AF
BESÆTTELSESTIDENS
POLITISKE FANGER

Redaktør:
Johs. Fosmark, Slagelsegade 9. 2., Øbro 8537.

Forretningsfører:
H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137 Charl., Ord. 5075.

Tryk:
Hak Jørgensen, Sturlasgade 14, Kbhvn. S.

Retsopgøret i Neuengamme.

Sagen er nu afsluttet.

33 Dødsdomme og 31 Domme med Fængselsstraffe fra 1/2 til 20 Aar er hidtil faldet i Neuengamme-Processen. Sammenlagt beløber Fængselsdommene sig ialt til 260 1/2 Aar.

Ser man nærmere paa de 64 Domme, er der ganske interessante Ting at iagttage.

Ret hurtigt viste det sig at være nødvendigt at føre ikke blot een Proces, men en hel Række Processer, der gennemgaaende har faaet Navne efter Udekommandoerne

Et mægtigt Undersøgelingsarbejde har været udført. Vidner har været afhørt overalt i Tyskland, men ogsaa i mange andre Lande. Saaledes har flere Grupper af danske Fangekammerater været indkaldt som Vidner

Man har samlet Interessen om de Folk i Lejrene, som enten var ansvarlige for Mishandlinger eller selv udførte dem.

I det store og hele har man set stort paa Vagtmandskabet, hvorfor der da ogsaa kun i særlige Tilfælde er faldet Domme for denne Kategori af „de Grønne“.

Forholdene paa Reviererne har været nøje undersøgt, og selv de mest ivrige Fredsvenner vil vist finde det ret og rimeligt, at „Mennesker“, der anvender Fanger som Forsøgsdyr ved Indsprøjtninger, Frysninger, Sulteprøver, Kastreringer m.m. betragtes som straffskyldige i svær Grad. Imidlertid har Neuengamme-Processerne ikke været præget af Blodtørst, endsige Skalpejagt.

Havde dette været Tilfældet, var Tallet paa dødsdomme langt større og Antallet af Fængselsdomme havde omfattet mindst 10 Gange saa mange, som Tilfældet er.

Der er næppe nogen Fange, der vil finde, at der er dømt for strengt. Mange vil undre sig over, at Antallet af dømte ikke er blevet større end det er. Men det maa her siges, at er Retsopgøret i Danmark svært, er det dog langt sværere i Tyskland, hvor saa uhyre mange i Krigens sidste Aar blev tvunget ind paa Poster, der var dem inderligt imod, men man havde jo ikke, som vi, et Sverige at flygte til. Tyskland var jo i Krigens sidste Aar een stor Fangelejr.

Det grundige Undersøgelingsarbejde, der er udført i Forbindelse med Processerne, er for os en Garanti for, at der er ført en Proces, som kan staa for Eftertidens Kritik, og det er et stort Aktiv i denne Sammenhæng.

Dommene over Kapoerne.

Det sorteste Billede i hele denne Sag forbliver Dommene over Kapoerne.

Det er og bliver en rystende Kendsgerning, at Fanger

kan synke saa dybt, at de bliver Satans Haandlangere.

Lad gaa, at en og anden asocial eller Vaneforbryder i Koncentrationslejren lader sig friste af at kunne skaffe sig Fordele ved at tiltræde et Arbejde som Kapo. Men naar hele Sandheden skal siges, maa det jo tilføjes, at ogsaa politiske Fanger har beklædt saadanne Stillinger i Lejrene paa en beskidt Maade.

Det er derfor pinligt, men retfærdigt, at man har maattet tildele Straffe til tidligere Fanger nu under Retsopgøret.

Det bør da ogsaa tilføjes, at mange Tusinde politiske Fanger, der kunde have opnaaet disse Kapo-Præference-Stillinger i Lejrene, unddrog sig dem i Troskab mod deres Overbevisning. De havde udenfor Pigtraaden bekæmpet Djævelskaben, og de forblev tro mod deres Overbevisning.

Naar dette er sagt, maa i Sandhedens Interesse og for at gøre Billedet helt pædrueligt tilføjes, at der ogsaa i nogle Lejre fandtes Forarbejdere, der som gode politiske Fanger, netop paa deres fremskudte Post, der ofte gav dem en vis Bevægelsesfrihed, hjalp syge og svagelige Kammerater. Det skal de ikke have Skænd, men Tak for.

Nogle straffskyldige er undvejet.

De egentlige Processer er afsluttet. Et brydsomt Arbejde er tilendebragt, men det var et nødvendigt Slid, saa sandt som det altid maa være en Nødvendighed, at der gøres det yderste for, at Retfærdigheden sker Fyldest.

Endnu mangler der imidlertid en Del SS-Folk, som er stævnet for Retten. Nogle er givetvis flygtet til Udlandet. Andre skjuler sig og holder den gaaende under falske Navne. De bør findes. De forskellige Fangeformationer har det som een af deres Opgaver at hjælpe med i Retsopgøret.

For nogen Tid siden blev en SS-Bøddel genkendt af en Flok Nordmænd, der var paa Rejse i Sydtykland. Han benægtede, men maatte dog senere gaa til Bekendelse.

Det er ikke Blodtørst, der driver os, men Retfærdigheden maa sejre, og for at dette kan ske, maa ogsaa de sidste skyldige findes, hvor de saa end gemmer sig.

Vi henviser iøvrigt til den udførlige Fortegnelse over Dommene andetsteds i Bladet.

Johs. Fosmark.

Sidste Frist for indsendt Stof.

Artikler og Meddelelser, der ønskes optaget i „Pigtraad“, skal normalt være Redaktionen i Hænde den 25. i Maanedens. Allersidste Frist er den 28. Adressen er: „Pigtraad“'s Redaktion, Slagelsegade 9, 2. Ø.

K.H.s Værelse i Frihedskollegiet i Horsens skal bære Bernadottes Navn.

Kammeraternes Hjælpefond holdt Bestyrelsesmøde Lørdag den 30. Oktober. Der var mødt Repræsentanter fra alle Egne af Landet.

Formanden, Konsul Kaj V. Dahl, aflagde Beretning, hvoraf fremgik, at Medlemstallet er 1466, og at Pigtraad i sin hele Levetid har givet et Overskud til Hjælpearbejdet paa 32.341 Kr. Der er behandlet 165 Hjælpebesøgere, 115 er bevilget, deraf 4 Studielegater, 4 Laan, 7 er henvist til Frihedsfonden, 43 Ansøgninger er afslaaet. Hvert enkelt Hjælpebesøg har faaet en omhyggelig

Behandling, og for de Kammeraters Vedkommende, der bor i Provinsen, er Sagerne undersøgt gennem det stedlige Bestyrelsesmedlem.

Redaktøren af Pigtraad, Kommunelærer Johs. Fosmark, aflagde Beretning om Bladet. Siden sidste Bestyrelsesmøde har Bladet bragt 32 Artikler, 4 Ansøgninger om Arbejde eller Lejligheder, 6 Boganmeldelser, 6 Ledere, 8 Diskussionsindlæg, 55 Meddelelser, 5 Interviews, 43 Fotos og 9 Tegninger. Redaktionsudvalget bestaar af 5 Medlemmer, 3 indvalgt af Kammeraternes Hjælpefond og 2 indvalgt af Landsforeningen.

Kassereren, statsautoriseret Revisor H. C. Steen Hansen, fremlagde Regnskabet, der bl. a. viste en Kontingentindgang paa 16,454 Kr. for Tiden 1. Jan. 48 til 1. Novbr. 48. I samme Tidsrum er udbetalt 29.171 Kr. i Hjælp til trængende Kammerater og Efterladte.

Der nedsættes et Udvalg til at undersøge Mulighederne af at skaffe Invalider blandt Kammeraterne Arbejde som Kustoder, Portnere o.l.

Man vedtog, at K.Hs. Værelse i Frihedskollegiet skal have Bernadottes Navn.

Til Bestyrelsen nyvalgte Boghandler Olesen, Randers, aut. Vand- og Gasmester Johs. Loft, Aarhus, Fabrikant Viggo Hansen, Varde, Lektor Paul Holt samt Kontorchef Olesen, Herning.

Følgende Valg var Genvalg: Dahl, Formand; F. B. Larsen, Næstformand, Kasserer Steen Hansen, Sekretær Johs. Fosmark, Leder af Fondens Kontor H. Kornbeck.

Sluttelig behandlede 14 Hjælpesager.

Stemmingsbillede fra Ryvangen

Varde

Varde Bank

Vejle

Aktieselskabet
De danske Bomuldsspinderier
Vejle — Valby

Sæby

Sæby Andelsmejeri
Sæby

Andelssvineslagteriet

Sæby

Hos Dachau-Kammeraterne

Klubben med egen Sang og eget Emblem

Dachau-Klubben havde en vellykket Efteraarsfest Lørdag den 30. Oktober. Klubben tæller 100 Medlemmer spredt over hele Landet, saa det maa siges, at der var et fint Fremmøde, idet Efteraarsfesten havde samlet omkring 150 Deltagere, Paarørende inklusive.

Formanden, Holger Jensen, indledede med at byde Velkommen. Man mindedes Folke Bernadotte ved i Minuts Stilhed.

Der fulgte nu en humorfyldt Optræden under Medvirken af Skuespillerinde Vera Huhs, Scat-Mason, kg. Skuespiller Rasmus Christiansen, Ellen Jansø og Ludvig Brandstrup.

Inden man gik over til det selvkæbelige Samvær, sang man som Fællessang den nye Dachau Sang, der er forfattet af G. Beermann med Musik af O. Brøbech.

Sangen er egentlig forfattet i Vestre Fængsel, men Beermann havde gjort den færdig til Efteraarsfesten.

Sangen fik en vældig god Modtagelse, og saavel Forfatter som Komponist blev da ogsaa hjerteligt hylt.

Dachau-Klubben har nu snart bestaaet i to Aar, idet man startede i Februar Maaned 1946.

Man har Love og eget Emblem, der er tegnet af Arkitekt Brøbech. Det er fremstillet i Sølv, er cirkelformet, og den ene Fjerdedel er skaaet væk for at symbolisere det Hak i Tilværelsen, som det ufrivillige Op-

hold i Dachau kom til at betyde i Kammeraternes Tilværelse.

Emblemet skal bæres i hvert Fald ved alle Klubbens Sammenkomster.

Foruden den aarlige Generalforsamling afholder Klubben hvert Aar en Foraars- og en Efteraarsfest.

Selvom Kammeratskabsklubben ifølge sin Art har et ret begrænset Felt for Medlemshvervning, modtager man dog hele Tiden Nyindmeldelser.

Klubben optager naturligvis kun tidligere politiske Fanger som Medlemmer. Aarskontingentet er 6 Kr.

Dachau-Sangen er af saa almen Karakter, at den med Udbytte kan anvendes af alle andre Fangeklubber. Den faas i stort Format og smukt Udstyr med Originaltegning af Arkitekt Brøbech. Man ser paa Omslaget Danskerblokken i Dachau og den Del af Revieret, der vendte ud mod denne Fangeblok. Desuden Isoleringsporten, der skilte fra selve Hovedlejren med den store Appelplads.

Den omtalte Tegning bringer vi paa Pigtraads Forside.

Sangen med Noder, Billede og Tekst kan faas hos Dachau-Klubbens Kasserer, Sigvald Olsen, Søllerødgade 35, N., ved Indsendelse af 1,50 Kr. pr. Eksemplar. Det er billigt, naar Udstyret tages i Betragtning.

Overskud ved Salget gaar til Dachau-Klubben. Servus.

en lignende position som i zarrigets tid og med en lignende begrundelse, nemlig den, at man må skaffe sig tilnærmelsesvis garanti for, at der ikke fra disse stater sker angreb på Sovjetunionen, enten fra disse stater direkte eller gennem disse stater fra andre stormagters side. Dette Synspunkt har Stalin, saa vidt jeg kan forstå, ogsaa givet udtryk for, når han har fremhævet, hvorledes det russiske rige flere gange er blevet angrebet livsfarligt gennem Polen, og at man derfor fra russisk side en gang for alle måtte sikre sig imod, at dette gentog sig; derfor var det en politisk nødvendighed, at Sovjetunionen blev istand til at kontrollere Polens udenrigspolitik. Hvorvidt dette skal betegnes som freds- eller krigspolitik, bliver afhængig af på hvilken side af grænsen man bor. De stater, som må lægge land til sikring af en sådan fredspolitik, vil naturligvis have svært ved at give den en sådan betegnelse.

I denne sammenhæng bliver det politiske system, der hersker i det pågældende land underordnet; men det betyder ikke, at man kan se bort fra de politiske principper af mere ideologisk karakter, således som jeg ogsaa har fremhævet, men de ideologiske synspunkter må ikke dække over de reelle magtinteresser. En fortsættelse af en diskussion vil være nytteløs, hvis man ikke kan enes om disse ting.

Russerne har ogsaa i zardømmets tid sammenkædet ideologiske og rene magtpolitiske synspunkter, og man må da være indrettet på en ganske særegen måde, hvis man ikke kan se, at det samme gælder den dag i dag.

Paul Holt.

Debatten Øst-Vest:

Historisk Udenrigspolitik.

Et Svar til Helge Larsen fra Paul Holt.

Helge Larsens indlæg i sidste nummer af Pigtraad i anledning af en artikel af mig om den aktuelle udenrigspolitiske situation er i høj grad følelsesfuld og bevæger sig derfor paa et andet plan end mine udtalelser, hvilket naturligvis vanskeliggør en egentlig forhandling om emnet; men jeg vil dog forsøge at komme med nogle bemærkninger til yderligere klaring af mine synspunkter.

Det har været mig om at gøre at flytte diskussionen om „Øst-Vest” i størst mulig udstrækning bort fra det propagandistiske og ideologiske plan og over på et mere sagligt område, hvor man ogsaa tager hensyn til historisk sammenhæng.

Det er min opfattelse, at stater i deres udenrigspolitik er bundne af visse ydre kendsgerninger, som in-

gen regering i det lange løb kan gøre sig uafhængig af, og som man derfor bør prøve at forstå, hvis man vil nå frem til en saglig forståelse af udenrigspolitik. Dette gælder alle stater, både store og små.

Når man anlægger dette synspunkt på sovjetunionen, vil man lægge mærke til, at dens udenrigspolitik står i historisk sammenhæng med en gammel russisk linje, og det forekommer mig da ogsaa, at Helge Larsen ikke har gjort noget alvorligt forsøg på at afkræfte denne opfattelses rigtighed.

Ved at det moderne russiske rige har sikret sig det politiske herredømme over en kreds af tidligere selvstændige stater langs det russiske riges grænser, er det da ganske klart, at riget derved har skaffet sig

Et Spørgsmaal til Paul Holt

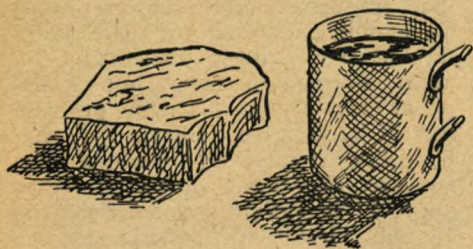
Kære Paul Holt. Jeg spurgte i vest, og du svarer i Øst, er det så underligt, om vi har svært ved at finde hinanden. Mit svar til dig mundede ud i følgende, som du synes at have overset, skønt det forekommer mig det mest nærliggende i diskussionen. Det er amerikanerne, der holder dansk område besat. Er det dem, det danske folk, eventuelt med våben i hånd, vil forsvare sig imod? Dit svar til mig går konsekvent uden om dette — forekommer det mig — meget vigtige problem, derfor nødsages jeg til i denne omgang at koncentrere mig herom.

Med uamerikansk hilsen

Helge Larsen.

Næste Gang bringer Paul Holt i sin Egen-skab af Indleder sit Svar, hvorefter denne Debat er afsluttet.

Gastronomiske BETRAGTNINGER

Det var den 30. September, og jeg var saa sulten. — Til Symaskinernes monotone Durren sad jeg og halvdo-sede paa Bordet med Benene over Kors og et Par ufuldendte Polizeihosen over Knæet, da en velkendt, uhyggelig Lyd forkyndte, at en Nøgle var knaldet i Laasen, og at den tommetykke Jerndør om et Øjeblik vilde blive revet op paa vid Gab. Det var selveste Hauptwachtmeister Lüth, som viste sig i Døraabningen. En granvoksen, usympatisk udseende Mand var han — og som sædvanlig iført en uhyggelig sort Skulderkappe over den forhadte, grønne Uniform... Petersen, Poull — Jawohl, Hr. Hauptwachtmeister! Jeg maatte hoppe ned fra Bordet og staa ret. Hvor meget kan De løfte? Det aner jeg ikke, var mit afventende Svar for man kunde jo aldrig vide, hvor han vilde hen med sit Spørgsmaal. — 5 Pund? — Ja, maaske — hvis jeg faar noget mere at spise, stand-gede jeg ud. Efter at han endnu en Gang havde mønstret mine 187 cm, beordrede han mig til øjeblikkeligt at gaa hen i Cellen og pakke alt sammen og derefter begive mig ned i Køkkenet.

Køkkenet — hvilken skøn Drøml! Nu havde jeg været i Tyskland i knap 3 Maaneder og havde i dette relativt korte Tidsrum faaet min Vægt reduceret til to Trediedele af det normale, og hvor mange Natte-timer havde jeg ikke maattet ligge vaagen paa Grund af Sult... Jeg havde lært at erkende, at det ikke behøver at være en Floskel, naar Folk siger, at Tarmene skriger i dem af Sult. Kaj og Aage har bagefter sagt til mig, at jeg saa farlig ud; mit Hoved kunde udmærket bruges til Undervisning i Anatomi, uden at man behøvede at gøre yderligere ved det — og skaldet var jeg jo tillige med.

Kort Tid efter stod jeg iført Tugthusetets hvide Køkkenuniform og sagde dermed Stafernaalen, Sulten og de søvnløse Nætter i skøn Forening Farvel — desværre ogsaa Kaj og Aage, men det forstod vi senere at raade Bod paa formedelst vore naturlige Forbryderanlæg. Jeg under-vurderer ingenlunde Betydningen af,

at jeg nu hver Dag kunde spise mig mæt i tørre Rugbrødsklodser, naar jeg alligevel paastaar, at de godt 6 Maaneder i Tugthusetets Køkken var det mørkeste Afsnit i min Fangetid. Arbejdsmæssigt set var det et rent Helvede med diverse Tilbehør. Jeg syntes knapt, jeg var faldet i Søvn, naar Fangevogteren Kl. 3 om Natten — Søndag og Hverdag — kom og brødede sit „Aufstehen”. Nu begyndte en streng 15 Timers Arbejdsdag, der kun nu og da blev afbrudt, naar jeg kunde se mit Snit til at hugge nogle Humpler Rugbrød i mig. Arbejdstempoet var nemlig forrygende — maatte være det — ellers kunde vi to Køkkenfolk ikke naa at klare Madlavning og Opvask til 2500 Medfanger — jo, det var skam et stort Hotell Vi to Mand var en temmelig blandet Forsamling, idet vi repræsenterede ikke mindre end 6 forskellige Nationer: Tyskland, Holland, Frankrig, Kroatien, Norge og Danmark. Heraf var kun Nordmanden og jeg politiske Forbrydere, mens de øvrige 8 sad som fulgyldige Repræsentanter for Erhvervsforbrydelser, Homosexualitet, Rov, Voldtægt og lignende „tilgivelige Forseelser”. Alene dette var nok til at danne to skarpt adskilte Grupper, hvoraf den ene kun bestod af vi to Skandinaver, der jo selvfølgelig fra Starten af var dømt til at være de svageste, og endnu svagere kom vi til at staa, fordi Kriminalisterne fik al ønskelig Støtte i Forfølgelsen af os af den almægtige Køkkenchef, som foruden at være fanatisk Nazist havde siddet i Sibirien i 5 Aar under og efter første Verdenskrig og som Følge heraf ikke kunde nære særlig varme Følelser for tyskfiendtlige Elementer. Kriminali-

sterne kunde derfor hundse med os efter Behag og benyttede enhver Lj-lighed til at læsse det haardeste, farligste og mest snavsede Arbejde over paa os. Vi opdagede ret hurtigt, at det eneste, der for en kort Tid kunde sætte en Stopper for deres Ondskabsfuldhed og Intriger, var Klø — slet og ret! Jeg høstede den værdifulde Erfaring, at det frem for alt gjaldt om at slaa først og haardest. Mindst een Gang om Ugen maatte der et regulært Slagsmaal til for at rense Luften — og det ikke blot med de bare Næver, men ogsaa Gryder, Karskrubber, Spande, Koste-skafter og alt, hvad der ellers var ved Haanden, kunde bruges til Formaalet. Især var der en Pariser, som var djævelsk i sine Metoder. Han stjal Sukker fra de andre Kriminalister og aad det paa staaende Fod med Undtagelse af en lille Smule, som han strøede ud paa mit Bord. Jeg fik naturligvis Skylden for Tyveriet (hvordan skulde jeg modbevise det?) Og Køkkenchefens Straf maatte jeg indkassere med Underdanighed, hvad enten han nu pryglede mig uden Hensyntagen til den menneskelige Anatomi, eller han indskrænkede sig til at svinge en lang, skarp Slagterkniv foran mig eller udføre sigende Bevægelser med en Spand skoldhed Vand. Naar han saadan rigtig var i Extase, lignede han livagtig en brunstig Prærieulv, som sidder og tuder op mod Maanen. Han var fuldkommen utilregnelig. Hvor lyder alt dette dog tomt og intetsigende i mine Øren, men jeg for-maar ikke at skildre Rædslerne til Bunds. Mine Kaar var ringere end en Slaves, jeg lod mig Gang paa Gang ydmyge og nedværdige af ham uden at kny — blot for at faa Lov til at blive paa Køkkenet, saa jeg hver Dag kunde spise mig mæt og der-igennem holde Liv i mig selv, ind-

Mindst een Gang om Ugen maatte der et regulært Slagsmaal til for at rense Luften.

til den Dag kom, hvor jeg igen kunde vende hjem til alt det, som jeg havde lært at holde af.

Og nu selve Maden. Ja, den var i det store og hele, som enhver af jer har faaet det skildret gennem Rædselsberetningerne fra Koncentrationslejrene. I de første 3—4 Maanedere dannede der Kosten dog adskilligt mere afvekslende. Grønkaal, Hvidkaal, Kartofler, Kaalrabi, Gulerødder, Tørgemyse, Bønner, sorte og gule Ærter skiftedes til at give Middagsuppen Karakter, men Raavarene svandt ind til kun at omfatte Kaalrabi og en Smule Foderkartofler, som efter Jul serveredes hver Dag under Betegnelsen Kaalrabisuppe. Roerne og Kartoflerne blev leveret i Køkkenet i skrællet og ituskaaret Tilstand, saa de kunde hældes ud i Dampkedlen, saa snart vi kom paa Køkkenet om „Morgenen“. Naar de havde kogt ca. en halv Time, blev de taget op og overladt til mig. I Løbet af de følgende 3 Timer maatte jeg køre de ca. 500 l Kaalrabi gennem en Kødhakmaskine, der af Format kun var en halv Gang større end en almindelig Husholdningsmaskine. Det var haardt, men jeg var glad for det, fordi jeg i den Tid kunde faa Lov at være i Fred og Ro. Den derved fremkomne Kaalrabi-grød blev derpaa igen hældt i Kedlerne og spædet op med Vand — et gulbrunt, ildelugtende Fluidum,

som blev hentet i en Ajletønde fra en nærliggende Sø. Kulmanglen havde nemlig efterhaanden gjort sig saa meget gældende, at vi kun sjældent havde Strøm og Vand. Jeg vaskede mig kun paa de Dage, der var Strøm: Søvandet stank langt bort af Raadenskab. Men Ledelsen betænkte sig ikke et Øjeblik paa at anvende det til Menneskeføde — eller rettere til Fangekost. Mel fandtes ikke, saa Suppen blev jævnet med 50 l Kartofler — revet paa Raakostjern — latterligt, utilstrækkeligt. Af Kød brugtes hver Dag knap 50 l, hvilket ogsaa maa siges at være ganske uden Betydning, i Betragtning af, at det skulde fordeles over ca. 3000 l Suppe. Dertil kom, at Kødet var af en saadan Beskaffenhed, at enhver dansk Husmoder vilde have betænkt sig to Gange, inden hun gav det til Hunden. Grønligt, slimet og fyldt med betændte Kirtler var det, naar det kom i Køkkenet, saa det maatte af sundhedsmæssige Grunde koge hele den foregaaende Nat, inden vi tog det i Brug. Efter at være finthakket hældtes det sammen med de øvrige Ingredienser, som derpaa fik Lov at spilkoge en Times Tid. Salt fandtes ikke, saa der er ærlig talt ikke noget at sige til, at vi af og til tog os en Skraa for at neutralisere den ækle Smag.

— Undskyld, at jeg slutter saa brat, men jeg føler ingen Trang til at uddybe Emnet nærmere.

Poul Henrik Pedersen.

Tværpolitiske Vanskeligheder.

En Kreds af politiske Fanger i Flensborg Amt har udmeldt sig af den tyske Fangeforening (VVN). Det hedder i deres udsendte Erklæring, at de har foretaget dette Skridt som Protest mod VVN's partipolitiske Holdning, der blandt andet har givet sig Udslag i Foreningens Stilling til Begivenhederne i Tjekoslovakiet.

Man ser det nu som klarlagt, at man ikke baade kan være dansksindet Sydslesviger og samtidig Medlem af VVN.

Man gør gældende, at et autoritært System ikke sikrer Individet Retten til fri Meningsudveksling og politisk Orientering. Man udtaler endvidere, at man ser hen til det Land, hvor Demokratiets Grundsætninger ikke er Fraser, men reelle Værdier i Folkets Eje.

Smil fra Besættelsen

En jysk Bondemand kom kørende hen ad Vejen med Hest og Vogn. Pludselig dukkede en tysk Patrulje op og kommanderede: „Halt"! De saa, at der var en Sæk Korn bag i Vognen og beordrede ham til at aflevere den.

— Jow, Kornet ka' I ta'; svarede Jyden, men Sækken vil A ha' igen.

Tyskerne samtykkede, og saa tog han i Sækken og hældte Kornet ud paa Vejen.

— Værsgue, sagde han med et lunt Smil, lagde Sækken tilbage i Vognen og kørte saa bort fra de forbløffede Tyskere.

Dansk-norsk Hæder til Bernadotte.

Et Mindesmærke skal rejses ved Krusaa.

Paa Initiativ af Frøslevforeningens Formand, Fabrikant Viggo Clemmensen, vil der i Sønderjylland blive rejst et Mindesmærke for Greve Folke Bernadotte.

Man har foreløbig samlet Interessen om Stedet ved Vejkrydset ved Krusaa, hvor der paa Sønderborgsiden er rejst en Mindesten for de danske Sydslesvigere, der her hilste Kong Chr. X i 1920.

Paa Tøndersiden er rejst et yderst stilfuldt Monument for de danske Grænsesoldater, der døde i tyske Koncentrationslejre. Paa Aabonraasiden vil der være en ypperlig Plads for Bernadotte-Monumentet.

Udgiften er budgetteret til et Beløb mellem 50 og 100.000 Kr., der tænkes fremskaffet ved et dansk-norsk Lotteri med en Bil og et Sommerhus som Hovedgevinster.

Clemmensen har drøftet Planerne med en Del jyske Fangekammerater, der har udvist stor Interesse for Planerne.

Der vil blive nedsat forskellige Komiteer til at varetage det rent praktiske Arbejde ligesom der vil blive sørget for behørig regnskabskyndig Revision af Financerne.

★

Rejserne til Neuengamme

De tidligere omtalte Rejser til Neuengamme, som var planlagt af Fangeforeningen i Sønderborg, stødte paa forskellige Vanskeligheder.

Man har dog ikke opgivet den gode Idé, og Sønderborg har lovet at lade høre fra sig, naar der er noget nyt i Sagen.

Vi hjalp hinanden, saa godt vi kunde

Bibliotekar Hans Rütting fortsætter sin Skildring fra Gestapos Fængsel i Berlin

— Zigeunerne tjente sig en Skive Rugbrød ved at lægge Kort for Fangerne

Paa Politigaarden i Berlin, kaldt for „Alex“, sad fem hundrede Mænd som Sild i en Tønde i en halvmørk Kælder; de fleste var kriminelle Fanger, der højlydt drøftede deres Forbrydelser. Zigøjnere indleveredes. Deres Lommer var fyldte med Cigaretter, som de byttede bort for Vielsesringe, gyldne Ure, Fyldepenne og Jakkesæt. De kom fattige, men gik som Rigmænd, om det da lykkedes for dem at smugle Godset ud. Nogle tjente sig en Skive Rugbrød ved at lægge Kort for Fangerne, der, eftersom de havde siddet i længere Tid, blev mere og mere overtroiske. Astrologien stod i høj Kurs. Mennesket i sin Afmagt og Ulykke bliver Fatalist og finder Trøst i Tanken om det nødvendige i Skæbnen, der synes urokkelig og en Gang for alle fastsat i Stjernernes Gang. Andre sad sammen og udklækkede med den dybeste Alvor de overdaadigste Anretninger med Stege, Smørrebrød og Kage; i deres furede, forslutne Ansigter brændte fanatiske Øjne. Enhver fortalte om „sit“ Tilfælde, men ingen gad lytte; saaledes var de nye altid kærkomne Tilhørere, for de gamle, der med det samme prøvede at drage den uerfarne over til dem selv eller deres lille Klike; det gav Spændinger, der tit udløstes i voldsomme Udbrud. Sommetider oversvømmedes Fængslerne med homoseksuelle; saa havde der været Razzia; Vagtbetjentene tog dem gerné som Kalfaktorer, fordi de udmærkede sig ved deres huslige Egenskaber.

Paa fjerde Sal, i et langstrakt luset Loftsrum, mødte jeg Jøden Barrasch igen; han skulde til Dachau, hans Kone til Theresienstadt. Han anede, at det var den sikre Død, men han bedøvede Anelsen ved ustandseligt at forsikre mig, at vi nok skulde mødes i Tivoli i September samme Aar (1943). „Jeg har min Viden fra en meget sikker Kilde“, hævdede han og pegede hen imod en spinkel ung Mand, den militærsagkyndige Redaktør Jakob, der, ligesom Dahlem, var fanget i Frankrig ved Tyskernes Fremrykning. De mest muntre og tilidsfulde syntes ellers de homoseksuelle. „Jeg har tilbragt mine bedste Aar i Tugthuset Luckau ved Ausenkommando“, fortalte en. „Der kunde jeg dyrke min Passion uforstyrret og efter Behag. Vilde man straffe mig, saa skulde man putte mig i et Kvindefængsel“. De fleste ønskede en langvarig Straf. „Ellers kommer vi bare efter udsonet „Knast“ til K-Z. Da venter vi hellere i Tugthuset paa Russerne eller Englænderne“.

Turen gik videre i den „Grønne Minna“ (Salatfadet), igennem Berlins endnu ikke ødelagte Gader til Plötzensee, beliggende i Berlins industrielle Nordkvarter, ved Spreehavnen og ikke langt fra Rustningsfabrikker. Omraadet var en lille By for sig selv, syv kaserneagtige Bygninger, med Kirke, Køkken og Arbejdshuse og, hvad jeg iagttog med Glæde, gamle Kastanje- og Elmetræer omkring de enkelte Huse. Jeg kom op til fjerde Sal til en snusket Enmandscelle og blev sat til at arbejde med Uniformstøj, der skulde sprættes op.

Han talte Dansk

Der var dog mange forbavsende Iagttagelser, der ikke svarede til den Forestilling, man almindeligvis har om et Ophold i Fængslet. Jeg sad der i over to Aar, men Tiden gik hurtigt, eftersom jeg lærte at gøre den fra min bitre Fjende til en Ven. Jeg lærte Sprog, fra tidligt om Morgenen til sent om Aftenen; en russisk Grammatik kunde faas i Biblioteket, ligeledes spanske, italienske, franske og engelske Bøger. Jeg tog de vanskeligste og læste og søgte at glemme. Der var en antinazistisk katolsk Præst i Fængslet, Pastor Buckholz, der kom og hjalp, hvor han kunde; han bragte det ny Testamente, og jeg grublede over Romerbrevets hemmelighedsfulde kristne Filosofi. En Dag fik jeg Besøg af Fængslets Overlærer, der taltalte mig paa Dansk i et kraftigt sønderjydsk Tungemaal. Han var født i Angel og huskede godt sine Bedsteforældres Modersmaal.

„De har været Bibliotekar“, sagde han. „Og Emigrant i Danmark — og er sigtet for Højforræderi. Det er jo meget tiltalende. Hvis De ikke dødsdømmes, bliver Dé min Medhjælper i Biblioteket“. Han havde dansk Lune og var helt igennem præget af sin nøgterne Hjemstavn, dens tørre Humor og kølige, næsten mistroiske Stædighed. Han hjalp, uden at bruge mange Ord, og var Humanist og Demokrat i Sindelaget, uden nogensinde at tale om det. — „En rigtig Jyde“, som jeg en Gang sagde til ham, men han saa bare forbavset og uforstaaende paa mig. Han er nu Fængselsdirektør i Spandau.

Enhver K-Z Fange ønskede at komme bort fra Lejrene og SSerne til Fængslernes og Tugthusenes gamle Vagtbetjente, der fungerede under Justitsministeriet; Opholdet kunde være mere taaleligt — og dog blev det

— Sengene laa fyldt med Murbrokker, Fangerne stønnede, saarede, lemlæstede

til et Mareridt uden lige, medens Luftangrebene mod Berlin stod paa, sad vi indespærret i vore Celler, bagved omhyggeligt laasede, tykke Jerndøre, under et Vindueshul med Gitter paa, ligesom Fugle, hver hængt op i sit Bur, der svajede under Eksplosionernes umærkelige Tryk; vi pressede os Klods op ad Væggen og stirrede ud mod Himlen, hvor „Juletræerne“, Englændernes grønne Lyssignaler, tændtes. Minutterne udtværedes i uhyggelig og aandelig Spænding, hvor al Lyd døde hen i Fængslets mørklagte Hal. Vagtbetjentene og nogle Kalfaktorer sad tavse i Kælderen; i Cellerne forbedrede man sig paa Døden.

En Gang faldt en lille Luftmine i Gaarden; et violet Lyn skød hen over Himlen, fulgt af et voldsomt Brag og en Bølge af fortættet Luft, der rev de tunge Jerndøre ud af Hængslerne, piskede Sten og Støv og Kalk igennem Rummet og pressede Lungerne itu paa Fangerne. De smaa Vægskabe var gennemhullet som ved Maskingeværild, Sengene laa fyldt med Murbrokker, Fangerne stønnede, saaret, lemlæstet og mejet néd allé paa én Gang. Da jeg fortumlet og næsten bedøvet kom ud paa Gangen, saa jeg et ynkeligt Syn: iført Laser og Pjalter, blødende og skrækslagne, krøb de ud af deres Huller. „Min Arm, min Arm“, skreg en. Hans Haand og et Stykke af Underarmen var slaaet af. „Jeg er blind, hjælp mig, Kammerater“, raabte en anden, der havde faaet Øjnene ødelagt af Støvet og Glasset fra de splintrede Ruder.

I Kælderen hjalp vi hinanden saa godt vi kunde — saa længe Bomberne truede os i en fælles Dødsfare, var Vagtbetjentene medgørlige, men saa snart Angrebet var forbi, endte ogsaa deres paatagne Menneskelighed. Jeg

havde faaet nogle harmløse Rifter i Ansigtet og blev, skønt jeg prøvede paa at skjule Saarene, spærret inde i en større Celle sammen med døende Patienter, der laa med opslaaet Isse, flængede Ansigter, iturevne Lunger. Gittrenes Skygge laa over dem i Maanens Lys, de stjerneklare Nætter var frygtet i Berlin.

Domsforhandlingen var en Komedie; jeg fik tre Aar paa Grund af journalistisk Virksomhed imod det tredje Rige og kom til Nissens Bibliotek, der var fyldt med tredive Tusind glimrende Bøger (undtagen de Tusind officielle Nazibøger, der var pæne og velholdte, fordi ingen læste dem). Jeg gik rundt til Fangerne, modtog deres Ønsker, uddelte Læsning og samlede Bøgerne ind igen, hvor illegale Breve skjultes mellem Bladene eller i Indbindingen. Pastor Buckholz og Overlærer Nissen var Postbudene. Men en Dag ramtes Biblioteket, Bøgerne blev reddet og vi flyttede over til de dødsdømtes Hus, det eneste Sted i Pløtsenzee, der endnu ikke var lagt i Ruiner. Nætterne var opfyldt af Sirenerens Hyl, af Bombernes Tordenbrag og Ildskæret over Berlin; Lyssignalernes spøgelsesagtige Klaser dalede ned over den store, mørkelagte By, hvis takkede Omrids og sønderskudte Huse tydeligt kunde skimtes i „Juletræernes“ grønligt-blege Glans. Atter og atter følte vi den samme nerveirrende Spænding som indelukkede Dyr, over hvis Hovede Døden stryger hen, og kæmpede forgæves imod Frygten, der mere var Kødets end Aandens Skrøbelighed, en Frygt for at blive sønderlemmet og ikke udslettet paa én Gang.

Vi følte os alle som dødsdømte

Vi følte os alle som dødsdømte, ogsaa de faa, der gik rundt som Hjælpere, det var ikke alene en tilfældig Bombe, der kunde tiltetgøre os, ligesaavel som Tusind andre, der rantes hver Nat. — Selvom vi slap levende fra Natten, kunde Vagtmesteren næste Morgen komme med et Brev, der betød den næsten sikre Død, nemlig en Meddelelse om, at ens Dom var omstødt paa Grund af en ny Lov med tilbagevirkende Kraft, og Sagen skulde genoptages til en ny Forhandling. Denne Følelse af en stadig Usikkerhed var en Martren for Fangerne, der forfulgte dem ind i deres hvileløse Drømme; den korte Søvn, vi fik, var opfyldt af Tankernes uafsladlige Mare-ridt.

Selv de dødsdømte var ikke færdige med Livet; deres Livshunger opildnedes paa en sadistisk Maade ved at fortie dem Tidspunktet paa Henrettelsen indtil det sidste Øjeblik. De vidste bare een Ting: hver Fredag bliver ti af os halshugget — men ingen anede, hvornaar Turen kom til ham. Torsdag Aften var allerede de Hundrede, der sædvanligvis laa i „Hus 4“, i en hektisk Ophidselse. Efter Reglementet maatte de lægge deres Paaklædning udenfor Cellerne; saa kom Vagtbetjentene og lænkede dem omkring Haandleddene. Nogle brugte mere end en Time for at svøbe sig ind i de tynde Tæpper; enkelte var endda lænket omkring Fødderne, nogle faa, der havde prøvet paa at flygte, fik en Slags Spændetroje om Livet, saa de overhovedet ikke kunde røre sig. Der var næppe én, der sov Natten til Fredag Morgen; saa kom den frygtede Dag.

Første Gang det skete, kom Pastor Buckholz og hentede mig fra Biblioteket; jeg gemte mig i en mørk Krog paa fjerde Sal og saa ned til den store, hvidskurede Hal, der fyldtes med Gestapo og Kriminalbetjente. Skarpretteren Röttger, iført loddent Tøj med en grøn Tyrolerhat, gik smilende forbi Cellerne; han bar en stor gul Diplomattaske, der indeholdt den skarpslebne Økse.

(Fortsættes)

Nyborg

A/S Lauritz Nielsen
Nyborg

VAREHUS **WILDE** NYBORG

Nykøbing F.

I. B. Bruun & Søn A/S
Nykøbing F.

Randers

Kjær Knudsen
Randers

Frøde Hansen

Raadhusstræde 13 - Tlf. 3280
Randers

Randers Savværk

Vestergrave 40 Tlf. 3838 (2 Lin.)

Ringsted

A/S Niels Larsen
Nørregade 10 - Tlf. 870
Ringsted

Ringsted Jernstøberi
og Maskinfabrik A/S

Roskilde

Roskilde Kontantforretning

Silkeborg

Silkeborg Jern- & Staalforretning A/S
»Staalgaarden« — Silkeborg

Skive

BØRGE HANSEN
OST en GROS
SKIVE

Korkisoleringsplader
Tagpap
Asfalt

Skivehus

Asfalt- og Tagpapfabrik, Skive